

ОРГАНІЗАЦІЯ РИНКУ ВЕТЕРИНАРНИХ ПОСЛУГ

С.І. Поперечний, кандидат економічних наук, доцент

Л.В.Одинак, аспірант

*Львівська національна академія ветеринарної медицини
імені С.З.Гжицького*

У результаті реформування колективних та державних сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності суттєво зросла їх кількість і зменшились розміри. Поголов'я тварин більшості підприємств скоротилось настільки, що їх штатними розписами не передбачено посад ветеринарних фахівців.

Ефективна діяльність суб'єктів, які надають або можуть надавати ветеринарні послуги, забезпечується за умови врахування потреб потенційних споживачів і спрямування зусиль на повне їх задоволення. Замовниками ветеринарних послуг є різні за розмірами і виробничим спрямуванням сільськогосподарські підприємства, власники непродуктивних тварин сільської та міської місцевості, інші фізичні чи юридичні особи, що утримують тварин. Тому розміри, організаційні форми, доцільні елементи системи маркетингу можна обґрунтувати на основі сегментації ринку даних послуг.

На практиці сегментація може бути здійснена шляхом багатомірного статистичного аналізу або групування. Метод багатомірного статистичного аналізу (de-rgioy) передбачає розбивку всіх потенційних споживачів на групи, відповідно до рівня споживання ветеринарних послуг і вимог до них, а потім визначення комплексу характерних ознак кожної з цих груп.

У даний час ринок ветеринарних послуг знаходиться на початковій стадії становлення. Тому такий підхід не може бути застосований на практиці. Прийнятним є метод групувань, який передбачає розбивку всіх потенційних споживачів послуг на групи за ознаками, що впливають на їх поведінку. Потреба у послугах визначається перш за все за поголів'ям тварин. Групування сільськогосподарських підприємств Львівської області за поголів'ям великої рогатої худоби наведено в таблиці 1.

За останні 5 років відмічається стійка тенденція збільшення кількості підприємств, у яких утримується до 49 голів великої рогатої худоби. Виходячи із штатних нормативів [4. с.7], у 2000 році ветеринарне обслуговування тварин своїми штатними працівниками могли здійснювати лише 36% підприємств, у яких утримувалось 80% поголів'я великої рогатої худоби.

Аналогічні зміни відбулися і у свинарстві. Зменшення поголів'я свиней у сільськогосподарських підприємствах поєднується із збільшенням кількості цих суб'єктів господарювання. У даний час 97% з них змушені здійснювати ветеринарне обслуговування на основі послуг сторонніх організацій чи фізичних осіб. Переважна більшість фахівців ветеринарної медицини сільськогосподарських підприємств, де такі штатні посади збережено, працюють на умовах неповної зайнятості.

Таблиця 1

Групи сільськогосподарських підприємств Львівської області за поголів'ям великої рогатої худоби (на початок року)

Групи підприємств за поголів'ям великої рогатої худоби	Кількість підприємств					2004р. У відсотках до 2000р.
	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	
до 49	178	403	375	377	320	179,8
50-99	116	106	108	97	64	55,2
100-199	114	112	100	80	58	50,9
200-499	150	106	81	59	51	34,0
500-1999	81	49	39	32	19	23,5
Всього:	639	776	703	645	512	80,1

До споживачів ветеринарних послуг на початок 2004 року слід віднести усі 48 підприємств області, де утримуються вівці та кози.

Майже 90% загального поголів'я всіх видів тварин Львівської області утримується в індивідуальних господарствах населення. Всі вони є потенційними споживачами ветеринарних послуг. Таким чином, місткість цього ринку зростає. Особливістю індивідуальних господарств населення є те, що вони, як правило, не замовляють

роботи, спрямовані на профілактику захворювань. Через обмежені фінансові ресурси вдаються до послуг спеціалістів ветеринарної медицини лише у критичних ситуаціях. В середньому одне господарство має 1-2 голови великої рогатої худоби і таке ж поголів'я свиней, їх щільність незначна. Розташовані вони на різній відстані, часто віддалені від держаних підприємств ветеринарної медицини. З урахуванням незначного обсягу послуг у розрахунку на одне таке господарство їх обслуговування доцільно здійснювати фізичними особами, що на умовах ліцензування можуть надавати ветеринарні послуги. Однак становлення даної форми підприємницької діяльності відбувається надто мляво. Станом на 1 січня 2004 року у Львівській області видано лише 13 ліцензій на право ведення приватної практики.

Сільськогосподарські підприємства орієнтовані на здійснення комплексу ветеринарних заходів, який включає, крім вимушеного лікування, профілактику захворювань тварин, дезінфекцію приміщень, їх дератизацію, дезінсекцію тощо. Мотивується це значно більшими ніж у індивідуальному секторі, збитками від можливих захворювань і падежу тварин. Організувати систему та належний обсяг таких робіт не під силу приватному ветеринарному лікареві. Прийнятними в таких умовах є більші за розмірами організаційні структури, що можуть надавати ветеринарні послуги.

У Львівській області функціонує 395 державних підприємств ветеринарної медицини, де зайнято 662 фахівці [3. с.13-301]. Вони надають ветеринарні послуги на платних засадах. По мірі збільшення місткості ринку зростають обсяги наданих послуг (табл.2). Однак, по-перше, основні функції державних підприємств ветеринарної медицини полягають у проведенні протиепізоотичних ветеринарно-санітарних заходів, які здійснюються за рахунок бюджетних асигнувань [1, с/22о,5§§], по-друге, збереження існуючих темпів збільшення кількості наданих с послуг призведе до монополізації даної сфери діяльності, що зумовить зростання тарифів на послуги, блокування входження на цей ринок нових суб'єктів господарювання.

Таблиця 2

**Надходження коштів від реалізації послуг державними підприємствами
ветеринарної медицини Львівської області, тис. грн.**

Показники	2001р.	2002р.	2003р.	2003 р. у відсотках до 2001р.
Виручено від реалізації послуг -	1772,7	2411,8	3367,1	189,9
ВСЬОГО				
в т.ч. за:	52,9	259,8	446,8	8,4 рази
- лікування тварин	*41,5	79,1	174,0	4,2 рази
- дезінфекцію				

Доцільним є формування недержавних ветеринарних підприємств. За наявності необхідного обладнання, належного кадрового забезпечення вони можуть надавати більш складні ветеринарні послуги, обслуговувати великі за розмірами стада тварин, а при потребі й індивідуальні господарства населення.

Можливі різні організаційні форми таких суб'єктів, їх привабливість з боку замовників визначається специфікою ветеринарних послуг. Потенційні споживачі будуть більш прихильними до товариств з додатковою відповідальністю та повних товариств. Такі формування більш повно компенсуватимуть суму можливих збитків, зумовлених недотриманням вимог ветеринарного законодавства.

Створення різних за організаційними формами, розмірами та формами власності структур господарювання призведе до формування конкурентного середовища. Розвиток конкуренції матиме суттєвий вплив на підвищення якості ветеринарних послуг. Поза будь-якими сумнівами власники тварин віддадуть перевагу більш кваліфікованим суб'єктам, які забезпечать належний рівень сервісу. В таких умовах ефективність роботи спеціалістів ветеринарної медицини визначатиметься не кількістю вилікуваних тварин, а рівнем недопущення у них захворювань. Орієнтація суб'єктів господарювання, що можуть надавати ветеринарні послуги на окремі сегменти призведе до більш повного насичення ринку різноманітними їх

видами та такого ж задоволення потреб представників цих сегментів у даних послугах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ветеринарне право України: Збірник нормативно-правових актів станом на 1 червня 2003 року / За ред. Р.Й.Кравціва. - Львів: ПАЮ. - 2003. - 916 с.
2. Інформаційний довідник: Ветеринарна медицина Львівщини. - Львів: Тріада плюс, 2004. - 316 с.
3. Методичні рекомендації щодо визначення потреби в кадрах з вищою освітою для сільськогосподарського виробництва. - К., 2003. - 11с.